

МОЛОЧАРСЬКИЙ КООПЕРАТИВ: СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

О. В. Аксьонова, ст. викладач
Житомирський інститут МАУП

Постановка проблеми. Молоко та молочна продукція є стратегічною у раціоні харчування населення. Насиченість ринку молокопродуктів залежить від якості, цінової політики та безперебійного постачання молока-сировини на молокопереробні підприємства від виробників. Механізм закупівлі молока-сировини повинен бути чітко налагоджений між виробником та переробником, а також відповідати вимогам ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі».

Найбільша частина молока-сировини в нашій країні, виготовляється в особистих селянських господарствах. Виробництво та збут молочної продукції є головним джерелом доходів господарств населення. Однак, не всі дрібні виробники можуть продати свій товар за вигідною для них ціною, оскільки мають обмежені можливості при обробці та зберіганні молока-сировини, а збут молока на стихійних ринках потребує значних затрат, та молокопереробні підприємства, в

свою чергу, вимагають сировину вищого гатунку, відповідної якості, термінів та зазначеної кількості. Тому важливого значення набуває покращення заготівельно-збутової інфраструктури на селі, а саме створення молочарського кооперативу,

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні аспекти дослідження та розвитку сучасної теорії та практики обслуговуючої сільськогосподарської кооперації, висвітлено в працях таких вітчизняних вчених: П. Березівського, Ф. Горбоноса, В. Зіновчука, Л. Молдован, М. Маліка, О. Пантелеймоненка та ін. У працях вітчизняних вчених розглядаються сучасні наукові розробки у сфері обслуговуючої кооперації, однак варто зазначити, що окремі аспекти зазначеної проблеми залишаються не достатньо висвітленими, а саме, заготівельно-збутова кооперація в молокопродуктовому підкомплексі, що і зумовило написання даної статті.

Мета, завдання та методика дослідження. Метою написання є обґрунтування необхідності створення молочарського заготівельно-збутового кооперативу, як одного з напрямів ефективного розвитку ланцюга виробник-переробник-споживач. Об'єктом дослідження є процес виробництва і заготівлі молока.

У процесі написання статті використано такі методи наукового дослідження: абстрактно-логічний метод – при вивченні ролі, переваг та недоліків молочарського заготівельно-збутового кооперативу; графічний метод – для графічного представлення отриманих результатів; абстрактно-логічний метод – для узагальнення результатів дослідження та формування висновків та подальших перспектив.

Результати дослідження. Згідно Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» – сільськогосподарський кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції і добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування [8]. На думку В.В. Зіновчука, сільськогосподарський кооператив – відносно складне організаційне формування, і тому його створення відбувається лише за певних умов і у послідовності, яка відповідає характеру цієї демократичної інституції [2, с. 59]. Таким чином, сільськогосподарський кооператив – унікальна форма господарської діяльності, яка базується на особливих соціально-економічних та організаційних принципах, які відрізняють його від інших форм господарювання та визначають його специфічні риси та ознаки як організації.

Розвиток виробничих, обслуговуючих та збутових форм кооперації сприяє позитивним процесам у розвитку молочарського бізнесу. Необхідність розвитку кооперативного руху в молочарстві продиктована обмеженими можливостями виробників молока одночасно здійснювати ряд процесів: виробництво молока, заготівлю та його реалізацію тощо. Отже, мотиваційні чинники розвитку кооперації серед сільськогосподарських товаровиробників в умовах ринкової економіки породжуються бажанням одержувати прибуток не тільки безпосередньо від сільськогосподарського виробництва, а й за рахунок вертикальної інтеграції в агробізнесі, тобто від заготівлі, зберігання та переробки продукції, а також від оптової та роздрібно торгівлі [6, с. 33].

Ініціаторами створення молочарського заготівельно-збутового кооперативу мають виступати найбільш активні лідери на селі. Членами такого кооперативу є лише фізичні особи – виробники молока в особистих селянських господарствах (кількість членів кооперативу залежить від кількості корів основного стада). Надалі створюється ініціативна група, яка буде співпрацювати з місцевими органами влади та потенційними членами майбутнього кооперативу. При отриманні достатньої кількості людей, ініціативна група ініціює юридичне оформлення молочарського кооперативу через підписання протоколу про намір.

Для ефективної роботи створеного молочарського кооперативу на селі, одним з важливих факторів є правильна його організація (див. рис. 1), а також підтримання своєї репутації перед молокопереробним підприємством, іншими споживачами, в плані кількості та якості реалізованого молока-сировини та молочної продукції.

Основним елементом молочарського кооперативу є молокоприймальний пункт. Це повинна бути окрема споруда, яка оснащена водопостачанням, каналізацією, електропостачанням, обладнанням для якісної оцінки молока та охолоджувачем. Все молоко, яке надходить на молокоприймальний пункт, обов'язково проходить перевірку на дотримання ветеринарно-санітарних вимог, чим якісніше продукція, тим вищою буде ціна реалізації. Далі відбувається охолодження молока-сировини. Наступний крок – це реалізація молока-сировини молокопереробним підприємствам, з якими кооператив заключив контракт на поставку. Для максимального збереження якості сировини транспортування відбувається спеціальними молоковозами. Варто зазначити, що на перших етапах функціонування, кооператив немає фінансової можливості на придбання сучасного транспорту, в такому випадку транспортування

відбувається транспортом молокопереробного підприємства. Однак наявність такого молоковоза дає кооперативу більше шансів на ефективну реалізацію молока-сировини.

Рис. 1. Організаційна модель функціонування молочарського заготівельно-збутового кооперативу

Джерело: власні дослідження

Крім основної діяльності щодо збирання та збуту молока кооператив може бути залучений до надання інших допоміжних послуг. Перелік видів діяльності може передбачати:

- збирання молока від членів кооперативу, первинну обробку та його продаж від імені членів;
- послуги зі штучного осіменіння корів, що належать членам;

- ветеринарне обслуговування худоби членів та забезпечення ветеринарними препаратами;
- постачанням членам кооперативу матеріальних засобів (міндобрива, корми, інвентар тощо);
- надання послуг з механізації (косіння сіяних та лучних трав, заготівля різних видів кормів та їх доставка до дворів);
- організація випасу худоби членів на колективному пасовищі, переданому в розпорядження кооперативу, та роботи щодо покращення цих пасовищ;
- переробляти давальницьку сировину та робити передпродажну підготовку сировини.

Також варто зазначити, що активна роль членів і їх сумлінне виконання своїх управлінських функцій є гарантією успіху кооперативного підприємства. Для того, щоб зробити своїх членів більш активними, кооперативи сприяють розвитку комунікаційних зв'язків з ними і між ними, а саме: налагоджують інформаційне обслуговування, проводять річні і спеціальні збори, підтримують особисті контакти, приділяють увагу освіті [1, с. 119].

Таким чином, молочарські кооперативи подібні до приймальних пунктів – вони мають обладнання для зберігання, охолодження та контролю якості продукції. Однак, кооператив є власністю тих, хто користується його послугами, тобто самих виробників молока. Він від імені його членів (клієнтів-власників) відстоює інтереси товаровиробників, обирає канали збуту продукції, домовляється про ціну на свій товар та ін. [5, с. 365].

Висновки. В умовах глобалізації економіки важливим є розвиток сільськогосподарської кооперації та доступ особистих селянських і фермерських господарств до ринків аграрної продукції. Кооперація як особлива форма соціально-економічної діяльності характерна для всіх економічних систем [4, с. 4]. Створення та ефективне управління молочарських заготівельно-збутових кооперативів не ставлять за мету отримання прибутку, а основою їх діяльності є надання послуг членам кооперативу та сприяння сільському розвитку та економічному зростанню життєвого рівня сільського населення.

Кооперативна робота селян створює можливість членам молочарського кооперативу самостійно виступати продавцями своєї молочної продукції за вигідною для них ціною. Заготівля та збут молочної сировини на основі принципів кооперації формує передумови ефективного використання ресурсів, збільшення прибутків та обсягів збуту продукції, зменшення ризиків у процесі

господарювання та з рештою підвищення якості заготівельної сировини.

Список використаних джерел

1. Зіновчук В.В. Кооперативна ідея в сільському господарстві України і США / В.В. Зіновчук. – К.: Логос, 1996. – 224 с.
2. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу/ В.В.Зіновчук. – Друге вид. доп. і перероб. – К.: Логос, 2001. – 380 с.
3. Клокар О. О. Сільськогосподарська кооперація в Україні: ретроспективний та перспективний аналіз ефективного розвитку [Електронний ресурс] / О. О. Клокар. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.sworld.com.ua/simpoz3/48.pdf>
4. Малік М.Й. Проблемні питання розвитку кооперації та інтеграційні відносин в АПК / М.Й. Малік, Ю.Я. Лузан// Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 3-9.
5. Малік М. Й. Кооперативні відносини в аграрному секторі/ Малік М. Й., Зіновчук В. В. / Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення / За ред. П.Т. Саблука, В. В. Юрчишина. – С. 363-385.
6. Нечипоренко О.М. Формування кооперативних підприємств в аграрному секторі економіки: монографія/ О.М. Нечипоренко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 172 с.
7. Пантелеймоненко А.О. Аграрна кооперація в Україні: теорія і практика: монографія/ О.А. Пантелеймоненко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 347 с.
8. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 № 469/97 – ВР/ [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Ж51В00А.html
9. Скидан О. В. Інституалізація розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Скидан. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=251>
10. Цимбал В.О. Проблеми розвитку обслуговуючої кооперації на селі/ В.О. Цимбал// Агроінком. – 2011. - №4-6.- С.39-42.
11. Чан-хі О. С. Європейська практика оподаткування сільськогосподарських кооперативів: досвід для України. [Електронний ресурс] / О. С. Чан-хі, Н. О. Мосійчук // Київ: Ефективна економіка. №11, 2016. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5241>.